

## ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

УДК 336.2:332.1

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2019-5-34>

**Дуб А.Р.**

кандидат економічних наук, доцент,  
старший науковий співробітник  
Інституту регіональних досліджень імені М.І. Долишнього  
Національної академії наук України

**Dub Andrii**

PhD (Economics), Associate Professor, Senior Research Fellow,  
State Institution "Institute of Regional Research named  
after M. I. Dolishnyi of the NAS of Ukraine"

### РИЗИКИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТІВ ОБ'ЄДНАНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ВІД ОПОДАТКУВАННЯ ЮРИДИЧНИХ ОСІБ ТА НАПРЯМИ ЇХ УСУНЕННЯ

### RISKS OF FILLING THE BUDGETS OF AMALGAMATED TERRITORIAL COMMUNITIES FROM TAXATION OF LEGAL ENTITIES AND DIRECTIONS OF THEIR ELIMINATION

*Забезпечення стабільності і своєчасності податкових надходжень до місцевих бюджетів – запорука функціонування та розвитку територіальної громади. Головним джерелом формування доходів місцевих бюджетів є податки та збори, які надходять від юридичних осіб. У статті здійснено аналіз податкових надходжень бюджетів об'єднаних територіальних громад Карпатського регіону від оподаткування юридичних осіб. Проведено співставлення питомої ваги податків і зборів, які надходять до бюджету середньостатистичної об'єднаної територіальної громади Карпатського регіону, із відповідними надходженнями середньостатистичної об'єднаної територіальної громади України. Виявлено ризики формування доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад від надходжень податку з доходів фізичних осіб, акцизного податку з пального, податку на прибуток комунальних підприємств. Запропоновано напрями їх усунення.*

**Ключові слова:** об'єднана територіальна громада, податкові надходження, бюджет, податок із доходів фізичних осіб, акциз із пального, комунальне підприємство, ризик.

*Обеспечение стабильности и своевременности налоговых поступлений в местные бюджеты – залог функционирования и развития территориальной общины. Главным источником формирования доходов местных бюджетов являются налоги и сборы, поступающие от юридических лиц. В статье проведен анализ налоговых поступлений бюджетов объединенных территориальных общин Карпатского региона Украины от налогообложения юридических лиц. Проведено сравнение удельного веса налогов и сборов, поступающих в бюджет среднестатистической объединенной территориальной общины Карпатского региона, с соответствующими поступлениями среднестатистической объединенной территориальной общины Украины. Выявлены риски формирования доходов бюджетов объединенных территориальных общин от поступлений налога с доходов физических лиц, акцизного налога с горючего, налога на прибыль коммунальных предприятий. Предложены пути их устранения.*

**Ключевые слова:** объединенная территориальная община, налоговые поступления, бюджет, налог с доходов физических лиц, акциз, коммунальное предприятие, риск.

*Ensuring the stability and timeliness of local tax revenues is a key to the functioning and development of the local community. The largest source of local budget revenue generation is taxes and fees that pay legal entities. The main goal of the article is to identify the risks of formation of own revenues of the amalgamated territorial communities*

from taxation of legal entities on the basis of the analysis of sources of tax revenues of the amalgamated territorial communities of the Carpathian region of Ukraine and to clarify the directions of their elimination. Our study based on the fundamental principles of finance and the scientific researches of Ukrainian scientists. During the research, we analyzed the tax revenues of the Carpathian region's amalgamated territorial communities from taxation of legal entities. We comprised the share of taxes and fees that come to the budget of the average amalgamated territorial community of the Carpathian region with relevant metrics of revenues of the average amalgamated territorial community of Ukraine. We identified potential risks of forming revenues of budgets of amalgamated territorial communities, which related to the dependence of the revenues of the budgets of the amalgamated territorial communities on the receipt of the tax on the income of individuals who transfer large taxpayers. The threat to the formation of local budget revenues in general and of the amalgamated territorial communities in particular poses a threat of a high share of budgetary institutions and organizations in the total amount of income tax of individuals and under-receipt of personal income tax receipts due to informal employment of employees. The abolition of the excise duty on fuel to local budgets and small tax revenues from utility companies can also reduce the tax revenues to the budget of individual amalgamated territorial communities. In order to neutralize the identified risks of filling the budgets of the amalgamated territorial communities and to increase their tax revenue, we propose certain steps towards implementing for local governments in cooperation with the State Tax Service of Ukraine and the State Labor Service of Ukraine. The procedure for the distribution of corporate income tax also requires changes at the national level.

**Keywords:** amalgamated territorial community, tax revenues, budget, personal income tax, excise tax on fuel, utility company, risk.

**Постановка проблеми** у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Функціонування та розвиток створених у результаті реформи децентралізації об'єднаних територіальних громад (ОТГ) актуалізують питання, пов'язані із забезпеченням доходів їхніх бюджетів. Провідна роль у цьому процесі відводиться юридичним особам загалом і підприємницькому сектору зокрема, оскільки саме юридичні особи забезпечують чотири п'ятих усіх податкових надходжень бюджетів ОТГ. Отже, виявлення ризиків наповнення дохідної частини бюджетів ОТГ податковими надходженнями від юридичних осіб та пошук напрямів їх нівелювання є доречними та своєчасними.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій**, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Питання децентралізації та фінансового забезпечення місцевих бюджетів досліджують у своїй праці Т. Бондарук [1], О. Калмиків [2], М. Коніна [3], А. Нікітшин [4], Н. Слободянюк [3], Н. Проць [5], О. Чубарь [6] та ін. Науковці дещільшого розглядають податкові та неподаткові джерела наповнення дохідної частини загальної сукупності місцевих бюджетів та характеризують механізм розподілу податкових надходжень між бюджетами різного рівня. Проте питанням формування власних доходів бюджетів об'єднаних територіальних громад за рахунок податкових надходжень від юридичних осіб, пов'язаних із цим можливих ризиків, а також напрямів їх нівелювання в науковій літературі приділяється недостатньо уваги.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою дослідження є виявлення ризиків формування власних доходів об'єднаних територіальних

громад за рахунок податкових надходжень від юридичних осіб на основі аналізу джерел податкових надходжень бюджетів об'єднаних територіальних громад Карпатського регіону України та висвітлення напрямів їх нівелювання.

**Виклад основного матеріалу дослідження** з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. У 2018 р. юридичні особи – підприємства, установи та організації – забезпечили 755,0 млрд грн надходжень податків і зборів до зведеного бюджету України (без урахування непрямих податків на ввезені товари), або 76,6% усіх податкових надходжень зведеного бюджету України. При цьому 45,0% від указаної суми припадало на 200 компаній – найбільших платників податків [7]. У загальній ж сумі доходів зведеного бюджету країни (без урахування міжбюджетних трансфертів) частка сплачених усіма юридичними особами податків і зборів сягнула 63,8%. Для бюджетів ж місцевих громад роль юридичних осіб загалом і підприємницького сектора зокрема у формуванні власних доходів ще вагоміша. Так, у 2018 р. 75,4% валових (сумарно за загальним і спеціальним фондами) доходів місцевих бюджетів було сформовано за рахунок податкових надходжень від юридичних осіб [8].

Головними джерелами податкових надходжень бюджетів ОТГ від юридичних осіб у 2018 р. були: податок із доходів фізичних осіб<sup>1</sup>, плата за землю, акцизний податок, рентна плата за використання природних ресурсів, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, туристичний збір, єдиний податок, збір за паркування транспортних засобів, податок на прибуток підприємств комунальної власності, екологічний податок<sup>2</sup>. Сумарно частка сплачених усіма юридичними особами податків і

<sup>1</sup> До розрахунків взято обсяги ПДФО, які надійшли сумарно від юридичних осіб і фізичних осіб – підприємців, оскільки дані в розрізі надходжень ПДФО від суб'єктів господарювання юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців (ФОП) відсутні. Обчислити їх на рівні ОТГ також неможливо через недостатність даних. У частині ПДФО, що сплачується юридичними особами (як податковими агентами), взято ПДФО із доходів платника податку у вигляді заробітної плати та інших, ніж заробітна плата, доходів платника податку, але не включено ПДФО, що сплачується фізичними особами за результатами річного декларування, та ПДФО від оподаткування пенсійних виплат або щомісячного довічного грошового утримання, що сплачується згідно з Податковим кодексом України. Тому далі в аналізі сума ПДФО включає надходження від юридичних осіб і ФОПів.

<sup>2</sup> До розрахунків взято лише ті частини, які надходили від юридичних осіб.

зборів до загального фонду бюджетів ОТГ у 2018 р. становила 78,6% усіх власних доходів ОТГ, які надійшли до загального фонду бюджетів ОТГ. Однак у валових доходах – доходах загального та спеціального фондів бюджетів ОТГ – вага податкових надходжень від юридичних осіб становила 73,7%. Нижчий показник податкових надходжень від юридичних осіб до бюджетів ОТГ порівняно із середнім показником по всіх місцевих бюджетах зумовлений, з одного боку, значною роллю у складі доходів спеціального фонду бюджетів ОТГ власних надходжень бюджетних установ (72,1% усіх доходів спеціального фонду бюджетів ОТГ проти 65,3% у доходах спеціального фонду всіх місцевих бюджетів), а з іншого – відсутністю надходжень від оподаткування прибутку приватних підприємств до бюджетів ОТГ, тоді як обласні бюджети отримують такі надходження.

Загалом усі податкові надходження, які отримують ОТГ, формують 92,0% валових власних доходів їхніх бюджетів. При цьому на юридичних осіб припадає 4 з 5 грн податкових надходжень.

Серед усіх податкових надходжень від юридичних осіб найбільшу частку становлять надходження від ПДФО (табл. 1). Вони забезпечують 56,8% усіх податкових надходжень бюджету середньостатистичної ОТГ України. Однак слід зазначити, що у вказаному обсязі закладено надходження ПДФО і від фізичних осіб – підприємців, які через нестачу даних неможливо виокремити.

Друге і третє місця у структурі податкових надходжень бюджету середньостатистичної ОТГ України від юридичних осіб займають відповідно плата за землю (10,9% загального обсягу податкових надходжень бюджетів ОТГ) та акциз із пального (5,9%). Решта сплачених юридичними особами податків і зборів не перевищували 2% усіх податкових надходжень.

Питома вага перерахованих юридичними особами до бюджету середньостатистичної ОТГ Карпатського регіону податків і зборів у загальних податкових надходженнях практично ідентична середньостатистичній ОТГ України.

Загалом дослідження доходів бюджетів ОТГ Карпатського регіону від надходжень податків і зборів від юридичних осіб дало змогу виявити низку ризиків, які можуть мати вплив на формування доходів бюджетів ОТГ у найближчій перспективі:

1. Ризики формування доходів бюджету ОТГ від надходжень ПДФО. Передусім слід зазначити, що наповнення доходів бюджетів ОТГ надходженнями ПДФО – явище позитивне. Воно свідчить про наявність у громадах підприємницького сектору та державних установах зі значною чисельністю працюючих, які є фактичними платниками ПДФО. Однак є три моменти, які можуть спричинити появу ризиків наповнення бюджетів ОТГ за рахунок ПДФО. Перший – *висока питома вага (роль) окремих юридичних осіб, які перераховують ПДФО за своїх працівників, у загальній сумі його надходжень до бюджету ОТГ*. Тобто йдеться про те, наскільки бюджети ОТГ залежать від надходжень ПДФО, які перераховують великі платники податків. Якщо такі надходження забезпечують один-два суб'єкти господарювання, то існує ризик суттєвого зменшення доходів бюджету громади в разі закриття підприємства, перенесення виробництва в інший регіон або ж у разі несприятливої ринкової кон'юнктури, яка призведе до скорочення чисельності працюючих. Тому значно кращою є ситуація, коли частка кожного підприємства, установи, організації чи фізичних осіб – підприємців, які перераховують ПДФО до бюджетів ОТГ, відносно невелика. Здебільшого в ОТГ Карпатського регіону функціонує доволі багато юридичних та фізичних

Таблиця 1

### Питома вага податкових надходжень від юридичних осіб до бюджетів середньостатистичної ОТГ України та середньостатистичної ОТГ Карпатського регіону в 2018 р., %

Податки і збори	Середньостатистична ОТГ України	Середньостатистична ОТГ Карпатського регіону
ПДФО	56,83	50,34
податок на прибуток підприємств комунальної власності	0,03	0,02
рентна плата та плата за використання інших природних ресурсів	1,75	2,08
акцизний податок із реалізації суб'єктами господарювання роздрібною торгівлю підакцизних товарів	1,54	2,08
акциз із пального	5,93	7,53
транспортний податок з юридичних осіб	0,07	0,03
збір за місця для паркування транспортних засобів, сплачений юридичними особами	0,00	0,00
єдиний податок з юридичних осіб	1,19	1,94
податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, від юридичних осіб	1,36	0,82
плата за землю від юридичних осіб	10,93	8,53
туристичний збір, сплачений юридичними особами	0,01	0,02
екологічний податок	0,53	0,10
Всього	80,18	73,50

Джерело: розраховано і складено за даними Державної казначейської служби України [8]

осіб – підприємців, які перераховують ПДФО до бюджету громади. Так, наприклад, у Перечинській ОТГ Закарпатської області зареєстровано 416 діючих юридичних і фізичних осіб – підприємців, у Славській ОТГ Львівської області – 534, у Мамаївській ОТГ Чернівецької області – 437. Але така кількість суб'єктів зумовлена здебільшого наявністю значної кількості фізичних осіб – підприємців (наприклад, у тій же Славській ОТГ вона перевищує 450 осіб, у Мамаївській ОТГ – перевищує 380 осіб). За даними ж Львівської обласної державної адміністрації, доходи бюджетів щонайменше восьми об'єднаних територіальних громад Львівщини сильно залежні від великих суб'єктів господарювання [9].

Другим ризиком щодо формування доходів бюджету ОТГ від надходжень ПДФО є *частка бюджетних установ та організацій у цих надходженнях*. Висока частка бюджетних установ в обсягах надходження ПДФО до бюджетів громад, з одного боку, є доволі стабільним джерелом наповнення бюджету, але, з іншого – перспективи розвитку такої громади невисокі, оскільки складається ситуація, за якої кошти, нагромаджені від ПДФО як головного джерела формування власних доходів бюджету, йдуть на оплату праці працівників бюджетної сфери. Тобто громада живе заради того, щоб жити, а не розвиватися. У середньому на організації та установи бюджетної сфери (державного управління, органи місцевого самоврядування, освіти, культури, охорони здоров'я і т. п.) припадає щонайменше 25–27% загального обсягу надходжень ПДФО, які акумулюють бюджети ОТГ [10, с. 230]. Однак в окремих ОТГ саме місцева рада виступає основним платником ПДФО. Так, наприклад, у Бабинській ОТГ, Вільшаницькій ОТГ, Воле-Баранецькій ОТГ і Луківській ОТГ Львівської області частка місцевої ради в загальних надходженнях ПДФО перевищує 60% [11].

І третім ризиком, пов'язаним із надходженням ПДФО до бюджетів ОТГ, є *неформальна зайнятість*. Чисельність офіційно працевлаштованих громадян має пряий вплив на формування доходів місцевих бюджетів, оскільки саме їхня заробітна плата фактично й є базою формування надходжень податку з доходів фізичних осіб. За даними соціологічного дослідження серед представників органів місцевого самоврядування ОТГ Карпатського регіону [12, с. 19], від 50% до 74% жителів ОТГ у віці 15–59 років працюють неофіційно, тобто не сплачують податків від отриманих доходів у вигляді заробітної плати. А в окремих ОТГ Карпатського регіону частка неофіційно зайнятих мешканців працездатного віку сягає понад 90%. Тож громади недоотримують чималий обсяг потенційних надходжень від ПДФО.

2. Зменшення доходів окремих ОТГ унаслідок скасування надходжень від акцизу з пального до місцевих бюджетів. У 2017–2019 рр. місцеві бюджети мали своєрідний бонус для наповнення своїх бюджетів, який забезпечували їм розташовані на території ОТГ суб'єкти господарювання (автозаправні станції), – частину від загальнодержавного акцизного податку з виробленого в Україні та ввезеного на територію України пального (далі – акциз із пального). Але з 2020 р. цей податок у повному обсязі будуть

зараховувати до Державного дорожнього фонду. Тож органи місцевого самоврядування більшості ОТГ Карпатського регіону (70% усіх ОТГ регіону) втратять чималий обсяг доходів (у середньому 3,2 млн грн у розрахунку на одну ОТГ – отримувача таких надходжень), якими вони могли розпоряджатися на власний розсуд. Найбільш відчутно це буде для 13 із 63 ОТГ Карпатського регіону, які отримували надходження від акцизу з пального, оскільки його частка в усіх податкових надходженнях бюджетів указаних ОТГ перевищувала 20%, а в окремих громадах формувала понад 40% усіх податкових надходжень. Переважно найбільшу питому вагу акциз із пального займав у податкових надходженнях бюджетів ОТГ, які межують або наближені до обласних центрів, а також прикордонних та наближених до кордону ОТГ.

3. Податкові надходження від комунальних підприємств незначні або взагалі відсутні. Лише 41 з 90 ОТГ Карпатського регіону отримувала податкові надходження від оподаткування прибутку комунальних підприємств (податок на прибуток приватних підприємств до бюджетів ОТГ не надходить, його перераховують до державного бюджету (90% усього сплаченого податку на прибуток приватних підприємств) і до обласних бюджетів (10%)). Найбільші надходження податку на прибуток комунальних підприємств серед ОТГ Карпатського регіону отримали Новоселицька ОТГ (111,0 тис грн) і Сторожинецька ОТГ Чернівецької області (56,4 тис грн), Воютицька ОТГ Львівської області (49,0 тис грн). Однак у загальній структурі податкових надходжень частка податку на прибуток підприємств комунальної власності перевищувала 0,1% лише в п'яти ОТГ Карпатського регіону. Це свідчить про незначну роль підприємств комунальної власності в наповненні бюджетів ОТГ.

Однією з головних причин цього є непрозорість функціонування комунальних підприємств. Так, на офіційних сайтах ОТГ відсутня інформація, яка б дала змогу відстежувати діяльність комунальних підприємств та аналізувати використання ними бюджетних коштів, зокрема: загальні дані про підприємство та його керівництво, накази про встановлення тарифів на послуги підприємства, фінансові звіти про результати діяльності тощо. Це призводить не лише до того, що комунальні підприємства не приносять прибутку, а й до неефективного (а часто і незаконного) використання коштів місцевих бюджетів, які надходять комунальним підприємствам для фінансування цільових програм або для збільшення їхніх статутних капіталів. У підсумку це стає гальмом ефективного розвитку об'єднаних територіальних громад [13].

Для нівелювання вищевказаних ризиків доцільно:

1. Для нарощування надходжень від головного джерела формування доходів місцевих бюджетів – податку з доходів фізичних осіб – потрібно активізувати роботу органів місцевого самоврядування в напрямі залучення та розвитку підприємницького сектору на території громади (передусім середнього бізнесу) шляхом формування сприятливого інвестиційного середовища. Для цього щонайменше необхідно розробити і розмістити на офіційних сайтах громад документи, які першочергово цікавлять інвесторів: генеральний план ОТГ, програму соціаль-

но-економічного розвитку ОТГ, стратегію розвитку ОТГ, інвестиційний паспорт ОТГ, програму розвитку підприємництва тощо, а також налагодити співпрацю з бізнесовими асоціаціями в регіоні.

2. Органам місцевого самоврядування необхідно посилити співпрацю з Державною податковою службою та Державною службою України з питань праці для легалізації зайнятості в суб'єктів господарювання, що дасть змогу підвищити надходження ПДФО через оподаткування заробітної плати працівників, які отримували її «в конвертах». При цьому важливим моментом є охоплення такими заходами всіх без винятку суб'єктів господарювання, оскільки будь-які винятки спотворюють конкуренцію, внаслідок чого в перспективі бюджет може втратити надходження від ПДФО через закриття підприємств/підприємців, які стануть неконкурентоспроможними через збільшення витрат, пов'язаних зі сплатою ПДФО.

3. На загальнодержавному рівні забезпечити надходження частини відрахувань від податку на прибуток приватних підприємств до бюджетів ОТГ (наприклад, з 10% податку на прибуток приватних підприємств, які надходять до обласних бюджетів, 5% перераховувати до бюджету ОТГ, на території якої розміщене підприємство) шляхом внесення змін до Бюджетного кодексу України. Це б, по-перше, стало частковою компенсацією бюджетам ОТГ від втрати надходжень від акцизу з пального, а по-друге, додатковим стимулом для органів місцевого самоврядування для залучення на територію ОТГ приватного бізнесу.

4. Органам місцевого самоврядування необхідно посилити контроль над ефективним використанням комунальними підприємствами коштів. Для цього потрібно зробити діяльність комунальних підприємств максимально прозорою (шляхом оприлюднення інформації на офіційних сайтах громад, а також проведення незалежного аудиту їхньої діяльності); розробити порядок призначення керівників комунальних підприємств на конкурсних засадах, що дасть змогу залучити до управління ними професіоналів; устанавлювати тарифи на послуги комунальних підприємств, які б дали їм змогу функціонувати на засадах самокупності і прибутковості.

**Висновки** з цього дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Таким чином, для забезпечення функціонування і розвитку ОТГ за рахунок власних доходів органам місцевого самоврядування першочергово потрібно зосередити увагу на усуненні ризиків наповнення їхніх бюджетів податковими надходженнями від юридичних осіб, пов'язаних із: високою часткою окремих платників ПДФО у загальній сумі його надходжень до бюджету ОТГ, високою питоюю вагою бюджетних установ та організацій в обсягах надходжень від ПДФО, недоотриманням надходжень від ПДФО через неофіційну зайнятість працівників підприємств, скасуванням зарахування акцизу з пального до місцевих бюджетів, незначних податкових надходжень до бюджетів ОТГ від комунальних підприємств. Для нейтралізації цих ризиків органи місцевого самоврядування повинні сприяти залученню підприємницького сектору на територію громади (передусім середнього бізнесу)

шляхом формування сприятливого інвестиційного середовища; провадити роботу спільно з Державною податковою службою та Державною службою України з питань праці в напрямі легалізації зайнятих у підприємницькому секторі; посилити контроль над ефективністю функціонування комунальних підприємств шляхом підвищення прозорості їхньої діяльності. На загальнодержавному рівні доцільно скерувати частину надходжень від податку на прибуток приватних підприємств до бюджетів ОТГ як компенсацію втрати надходжень від акцизу з пального. Це б також стало додатковим стимулом для органів місцевого самоврядування для залучення на територію ОТГ приватного бізнесу.

### Бібліографічний список:

1. Бондарук Т.Г. Доходи місцевих бюджетів в умовах децентралізації. *Науковий вісник НАСОА*. 2015. № 1. С. 51–56.
2. Калмаков О.В. Оцінка місця податкових надходжень в доходах місцевих бюджетів. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 35(1). С. 214–220. URL : [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu\\_2017\\_35%281%29\\_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35%281%29_32) (дата звернення: 10.10.2019).
3. Слободянюк Н.О., Коніна М.О. Проблеми формування дохідної частини місцевих бюджетів в умовах фінансової децентралізації. *Економіка і суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 611–616.
4. Нікітішин А.О. Податкові надходження як складова доходів місцевих бюджетів. *Вісник Одеського національного університету. Серія «Економіка»*. 2016. Т. 21. Вип. 2. С. 156–160.
5. Проць Н.В. Формування податкових надходжень місцевих бюджетів в контексті бюджетної децентралізації. *Фінансовий простір*. 2015. № 1. С. 221–227.
6. Чубарь О.Г., Машіко О.Г. Децентралізація і фінансове забезпечення територіальної громади. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка»*. 2016. Вип. 1(1). С. 419–426.
7. ТОП-200 найбільших компаній України за 2018 рік. *РЕЙТИНГ. Бізнес в офіційних цифрах* : вебсайт. URL : <https://rating.zone/top-200-najbilshykh-kompanij-ukrainy-za-2018-rik/> (дата звернення: 14.10.2019).
8. Річний звіт про виконання Державного бюджету України за 2018 рік. *Державна казначейська служба України* : вебсайт: URL : <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c9/df3/af7/5c9df3af78fc7201471128.xlsx> (дата звернення: 17.10.2019).
9. Наскільки залежні наші бюджети від крупного бізнесу. *Департамент фінансів Львівської ОДА* : сторінка у Фейсбук. URL : <https://www.facebook.com/440618319470812/posts/1191139054418731/> (дата звернення: 17.10.2019).
10. Дуб А.Р., Гринчишин І.М. Податкові надходження бюджетів об'єднаних територіальних громад як джерело фінансування їх розвитку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 6. С. 227–233.
11. Рада «кормить» раду. *Департамент фінансів Львівської ОДА* : сторінка у Фейсбук. URL : <https://www.facebook.com/440618319470812/posts/1191913484341288/> (дата звернення: 17.10.2019).
12. Соціально-економічне становище об'єднаних територіальних громад: Захід VS Центр: науково-аналітичне видання / І. Сторонянська та ін. ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України». Львів, 2019. 64 с. URL : <http://ird.gov.ua/irdp/p20190034.pdf> (дата звернення: 17.10.2019).
13. Оцінити публічність комунального підприємства у своєму місті тепер може кожен. *Громадський простір* : вебсайт. URL : <https://www.prostir.ua/?news=otsinyty-publichnist-komunalnoho-pidpryjemstva-u-svojemu-misti-teper-mozhe-kozhen> (дата звернення: 14.10.2019).

**References:**

1. Bondaruk, T. H. (2015) Dokhody mistsevykh biudzhativ v umovakh detsentralizatsii [Local budget revenues in decentralized conditions]. *Naukovyi visnyk NASOA*, no. 1, pp. 51-56.
2. Kalmykov, O. V. (2017) Ocinka misca podatkovykh nadkhodzenj v dokhodakh miscevykh biudzhativ [Estimation of the place of tax revenues in the revenues of local budgets], *Ekonomichnyj visnyk universytetu*, vol. 35 (1), pp. 51-55. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu\\_2017\\_35%281%29\\_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35%281%29_32) (accessed 20 Mar 2019).
3. Slobodyanyuk, N. O. and Konin, M. O. (2016) Problemy formuvannja dokhidnoji chastyny miscevykh biudzhativ v umovakh finansovoji decentralizaciji [Problems of forming the revenue part of local budgets under conditions of financial decentralization], *Ekonomika i suspil'stvo*, vol. 2, pp. 611-616.
4. Nikitishyn, A. O. (2016) Podatkovi nadkhodzhennia yak skladova dokhidiv mistsevykh biudzhativ [Tax revenues as a component of local budget revenues]. *Visnyk Odeskoho natsionalnogo universytetu. Seriya "Ekonomika"*, vol. 21, no. 2 (2016): 156-160.
5. Prots, N. V. (2015) Formuvannia podatkovykh nadkhodzen mistsevykh biudzhativ u konteksti biudzhetnoi detsentralizatsii [Formation of tax revenues of local budgets in the context of fiscal decentralization]. *Finansovi prostir*, no. 1, pp. 221-227.
6. Chubar, O. H., and Mashiko, K. S. (2016) Detsentralizatsiia i finansove zabezpechennia terytorialnoi hromady [Decentralization and financial support of the territorial community]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho niversytetu. Seriya: "Ekonomika"*, no. 1 (1), pp. 419-426.
7. TOP-200 najbiljshykh kompanij Ukrainy za 2018 rik [Top 200 largest companies of Ukraine for 2018]. Available at: <https://rating.zone/top-200-najbilshykh-kompanij-ukrainy-za-2018-rik/> (accessed 14 October 2019).
8. Richnyj zvit pro vykonannja Derzhavnogho biudzhetu Ukrainy za 2018 rik [Annual Report on Implementation of the State Budget of Ukraine for 2018]. Available at: <https://www.treasury.gov.ua/storage/app/uploads/public/5c9/df3/af7/5c9df3af78fc7201471128.xlsx> (accessed 17 October 2019).
9. Naskiljky zalezni nashi biudzhety vid krupnogho biznesu [How big our budgets depend on big business]. Available at: <https://www.facebook.com/440618319470812/posts/1191139054418731/> (accessed 17 October 2019).
10. Dub, A. R. and Ghrynychshyn, I. M. (2019) Podatkovi nadkhodzhennja biudzhativ ob'jednanykh terytorialnykh ghromad jak dzherelo finansuvannja jikh rozvytku [Tax revenues of the budgets of the amalgamated territorial communities as a source of financing for their development], *Biznes Inform*, no. 6, pp. 226-233.
11. Rada "kormytj" radu [Council "feed" the Council]. Available at: <https://www.facebook.com/440618319470812/posts/1191913484341288/> (accessed 17 October 2019).
12. Storonjansjka, I., Maksymenko, A., Levycjka, O., Patycjka, Kh. and Siryk, Z. (2019) *Socialjno-ekonomichne stanovyshe ob'jednanykh terytorialnykh ghromad: Zakhid VS Centr* [Socioeconomic status of amalgamated territorial communities: West vs Center]. Lviv. (in Ukrainian)
13. Ocinyty publichnistj komunaljnogho pidpryjemstva u svojemu misti teper mozhe kozhen [Everyone can evaluate the publicity of a utility company in their city]. Available at: <https://www.prostir.ua/?news=otsinyty-publichnist-komunalnogo-pidpryjemstva-u-svojemu-misti-teper-mozhe-kozhen> (accessed 14 October 2019).